

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

De Cohabitatione Clericorum & mulierum. Titvlvs II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62915)

commodi temporalis, pari subiaceant ultioni. Quæ autem secundum a regionis suæ morem non abdicarunt copulam conjugalem, si lapsi fuerint, gravius puniantur: cum legitimo matrimonio uti possint.

CAP. XIV.

Clericus crapulosus vel ebrius monitus non desistens, ab officio vel beneficio suspendatur.

Idem in eodem b.

Crápula & ebrietate c omnes clerici diligenter abstineant: unde vinum sibi temperent, & se vino. Nec ad bibendum quispiam incitetur: cum ebrietas & mentis inducat exilium, & libidinis provocet incentivum. Unde illum abufum penitus decernimus abolendum, quo in quibusdam partibus ad potus æquales suo modo obligant potatores: & ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fecundiores exhaurit. Si quis autem super his se culpabilem exhibuerit, nisi à superiore commonitus satisfecerit, ab officio vel beneficio suspendatur.

CAP. XV.

A negatus, personis, locis, ludis, vestibus inhonestis & ornatu minus honesto præcipit clericos abstinere, & habitu honesto uti, cujus varietatem in pluribus exprimit & deservatur.

Idem in eodem e.

Clerici officia f vel commercia secularia non exercent, maxime inhonestis. Minis, jocularioribus, & histrionibus non intendant. Et tabernas proflus evitent, nisi forte causa necessitatis in itinere constituti. Ad aleas, & taxillos non ludant, nec huiusmodi ludis intendant. Coronam & tonfuram habeant congruentem. Et ser officii ecclesiasticis, & aliis bonis studiis exercent diligenter. Claustra deferant desuper indumenta, nimia brevitate vel longitudine non notanda. Fannis rubeis aut viridibus, neque non manicis aut forularibus confuticiis, frænis, felleis, storalibus, calçaribus deauratis, aut aliam superfluitatem gerentibus non utantur. Cappas manicatas ad divinum officium intra ecclesias non gerant, sed nec alibi, qui sunt in sacerdotio & personibus constituti: nisi iusta causa timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri vel argenti ornatum habentes, sed nec annulos: nisi quibus competit ex officio dignitatis. Pontifices autem in publico & in ecclesia suppetindumentis linceis omnes utantur: nisi Monachi fuerint, quos oportet ferre habitum Monachalem. Palliis diffibulatis non utantur in publico, sed vel post collum, vel ante pectus hincinde connexis.

CAP. XVI.

Clericus qui tertio monitus à negotiationibus secularibus non abstinet, interitus perdit, quoad bona privilegium clericale. h. d. Et est textus multum no. & qui quotidie allegatur.

Honorius III. Ambianen. Episc. g

Ex literis h Pontini Comitum intelleximus, quod quidam clerici suæ terræ potius secularibus & negotiationibus, quàm officiis divinis intendunt: & gaudere volentes privilegio k clericali, nolunt statuti patriæ (quibus quoties expedit, sicut laici se ruentur) in negotiationum suarum l quæstibus subiacere: [i & infra.] Monemus, quatenus si tales tertio à te commo- niti ab huiusmodi non respuerint, sed prætermisiss di-

a Hoc dicitur propter Gracos. b Conc. Later. sub Innoc. 3. c. 15. c Ca. 3. eod. tit. in 4. comp. d à beneficio vel officio susp. e Lat. sub Innoc. 3. ca. 16. f Ca. 4. eod. tit. in 4. comp. conc. Trid. sess. 14. de reform. c. 6. & sess. 22. c. 1. g Ambien. al. Abien. al. Abianen. al. Abienen. h Vid. Geminianum in c. 5. De off. del. in 6. i al. negotiis. k privilegium clericorum. l Vid. l. quæst. Cod. de re iud. & l. si proponas. 4. i. ff. de inoff. test.

vinis officiis, negotiationibus insisterint a supradictis, cum facto abiciant privilegium clericale, tu quo minus, dum his se implicent, de suis facultatibus, statuti & consuetudinibus patriæ subiaceant, non defendas eosdem.

[i Unde quia magnum ex hoc scandalum inter laicos generatur, nobis humiliter supplicavit, ut vel compelli huiusmodi clericos ad servendum ecclesiæ, illicitis secularibus negotiationibus postpositis, mandavimus, vel pateremur eos quoad facultates eorum statuti & consuetudinibus patriæ subiacere. Cum igitur prædilla in clericali ordinis vituperium redundare noscuntur, & clericorum vita generare non debet laici scandalum, sed præstare honestatis exemplum. f. i.]

DE COHABITATIONE CLERICORUM & MULIERUM.

TITVLVS II.

CAP. I.

Clericus non debet retinere in domo mulierem suspectam de incontinentia, etiam si sit mater vel alta consanguinea.

Ex concilio Moguntin. b

Inhibendum c est, ut nullus sacerdos foeminas, de quibus suspicio potest esse, retineat. Sed neque illas quas canones concedunt, matrem, amitam, & fororem: qui instigant diabolo, & in illis scelus perpetratum reperitur, aut etiam in pedissequis earundem. Sed si qua de his necessitatem habuerit, Presbyteri habeant in vico aut in villa domū longè à sua conversatione: & ibi eis, quæ sunt necessaria, subministrent. Prohibendum quoque est, ut nulla foemina ad altare præsumat accedere, aut Presbytero ministrare, aut intra cancellos stare sive sedere.

CAP. II.

Excommunicatur clericus in sacris, qui à suspectarum mulierum colloquio, vel eorum consortio, monitus non desistit.

Ex decreto Eugenii Papæ.

Siquisquam d sacerdotum, id est, Presbyter, Diaconus, Subdiaconus, de quacunque foemina crimine fornicationis suspectus, post primam, secundam & tertiam admonitionem inveniatur fabulari, & aliquo modo conversari cum ea: excommunicationi subdatur: foemina verò canonicè iudicetur.

CAP. III.

Non debet prælatus clericum cogere ad concubinam abjurandam, sed eam nolentem dimittere, potest excommunicare.

Alexander III. Saler. Archiepiscopo.

p. c. cum tu.

Clericos in sacris ordinibus e constitutos, qui publice tenent concubinas, ad eas abjurandas volumus à tua fraternitate compelli, ne in eandem fornicationem instinctu diabolice fraudis redeunt, perjurii reatum incurrant. Verum ipsos per suspensionis & interdicti sententiam debes arctius cogere, ut mulieres ipsas à se ita removeant, quod de illis sinistra suspicio non possit haberi. Et si qui eorum de ipsas redire, vel alias accipere fortè præsumserint, in aliquos eorum debes perpetuam excommunicationis sententiam proferre, ut alii eorum f exemplo perterriti, à similibus arceantur.

a Uruntur. b Hoc reperio in conc. Namnetensi c. 3. c Ca. 1. eod. tit. in 1. comp. d Ca. 3. eod. tit. in 1. comp. Vid. conc. Later. sub Leone 10. sess. 9. de reform. Curia & alior. e Ca. 4. eod. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. sub Alex. 3. p. 18. c. 1. f In C. Bar. ut alii exemplo illorum à similibus, &c.

CAP. IV.

Si clerici moniti concubinas non dimittunt, suspenduntur à beneficiis, & si se non corrigunt, deponuntur.

Idem Cantuarien. Archiepiscopi. & eius suffraganeus.

SCILICET ad extirpanda: [1 & infra.] Frat. ve. mandamus, quatenus clericos vestra jurisdictionis, qui in subdiaconatu & supra fornicarias habuerint, studiosè monere curetis, ut à se illas removeant, eas ulterius minime admittunt. Si vero ad quiete contempserint, eos ab ecclesiasticis beneficiis usque ad satisfactionem congruam suspendatis. Et si eas suspensi præsumpserint detinere, ipsos ab eisdem beneficiis perpetuo removere curetis.

[1 Ut vitia qua periculum parant animarum, summopere deest intendere, ita etiam nos convenit gramina propagare virtutum, ex quibus fidelibus saluti augmentum, & sacri ecclesie decor proveniat honestati. Unde cum in Anglia prava & detestabilis consuetudine & longo tempore sit obtenta, ut clerici fornicarias in suis domibus habeant, nos volentes tam grave scandalum de populo removere, & prædictos clericos ad honestatem ecclesiasticam reducere.]

CAP. V.

Littera à clerico concubinario suspensa super absoluteione (tacita facti serio) obtenta, non valet.

Idem Eboracen. Archiepiscopi.

Super eo verò b. quod adseris A. Presbyterum fornicariam detinentem, propter hoc ab officio suo suspensum: [1 & infra.] Poterit si litteras à nobis obtulerit, quæ facti seriem non contineant, nolimus illas sibi prodesse.

[1 Trud. t. r. r. quod si super hoc appellatum sit ad presentiam nostram, si contingat ipsam ad nos accedere prout expedire videbitur, pertinaciam eius & audaciam corrigemus. Si vero non venerit ad presentiam nostram, suspensionem in eum sententiam propter hoc latam tandem volumus observari, donec fornicariam suam à se prorsus abiciat, & vivat sicut decet Presbyterum continentem.]

CAP. VI.

Si clerici moniti non dimittunt concubinas, suspenduntur à beneficiis, & si se non corrigunt, deponuntur.

Idem Londonen. Episcopo c.

SI autem d. clerici tuæ jurisdictionis (sive in sacris ordinibus sive in inferioribus constituti) fornicarias detinent: nisi eas ad secundam vel tertiam commonitionem à se dimiserint, easdem de cætero contempnari, liceat tibi e eos ecclesiis, vel earum portionibus appellat. postposita spoliare, officio ipsis nihilominus interdicto.

CAP. VII.

A clerico fornicario, quantum toleratur, nec habet operari eadem, licet audiantur divina, & percipiuntur ecclesiastica sacramenta: à notorio verò abstinendum est, non quia in sacramento sit defectus, sed ad ipsorum fornicariorum emendationem, hoc dicit, inhærendo verbis litteræ.

Lucius III. f. Ex concilio Moguntino.

Vestra duxit devotio & inquirendum: [1 & infra.] Alicubi dicitur: nullus audiat missam sacerdotis, quem scit indubitanter concubinam habere, alibi verò legitur: non potest aliquis, quantumcunque pollutus fuerit, divina polluere sacramenta, quæ purgatoria cunctarum cogitationum existunt. Qualiscunque b. e.

a Ca. 3. eod. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. p. 18. c. 2. b Ca. 3. eod. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. p. 18. c. 9. c al. Landen. al. London. d Ca. 7. eod. tit. in 1. comp. & post conc. Lat. p. 18. c. 8. e In C. Barb. ubi ab ecclesiis suis, &c. f al. Urban. 3. g C. 1. eod. tit. in 2. comp. & post conc. Lat. sub Alex. 3. p. 30. c. 38. h In Cod. Barb. qual. sacerdos sit, quæ sacra sunt, &c.

rum sacerdos sit, quæ sunt sancta, coinquinari non possunt. Sumite ergo ab omni sacerdote Christi mysteria: quia omnia in Christi fide purgantur. Ceterum aliud est crimen notorium, aliud occultum. Notorium definitur, de quo Presbyter canonicè condemnatur occultum, quod ab ecclesia toleratur. Ceterum aliud est, quando crimen notorium non differtur Presbyter, vel de ipso est canonicè condemnatus. Aliud est penè occultum, quod ab ecclesia toleratur. Item aliud est à talium officiis abstinere, ut peccandi licentia ceteris auferatur, & huiusmodi ad poenitentiam fructum trahantur: arque aliud si tanquam in fornicatione jacentium, talia mysteria respiciantur. Sine dubitatione itaque teneatis, quod à clericis & Presbyteris, quanquam fornicariis, quamdiu tolerantur, nec habent operis evidentiam, licite divina mysteria audiantur, & alia recipiantur sacramenta ecclesiastica.

[1 Ut consulamus fratris nostri Parochiales ecclesie adnotibus, quarum clericis concubinas habere credantur. de his videtur diversa sacrorum canonum sententia emanasse.]

CAP. VIII.

Si fornicatio clericis est ita publica, quod transit in notorium, nec accusator, nec testis necessarius est: sed si est publica per solam famam, non sufficiens ad condemnationem sola testimonia, ad testium dicta non juratorum: sed si ex hoc orietur scandalum, induitur purgatio, in qua deficiens canonicè punitur.

Innocentius III. Exon. Episcopi.

Quia nos duxit fraternitas consulendos t. si de clericis publicè concubinas habentibus, qui quando à te conveniuntur, se esse concubinos diffidentur, nec apparet contra eos legitimus accusator, credendum sit testimonio bonorum virorum, inter quos vivere dignoscuntur. Nosigitur con. t. t. respond. quod si crimen eorum ita publicum est, ut merito debeat appellari notorium, in eo casu nec testis, nec accusator est necessarius: cum huiusmodi crimen nulla possit tergiversatione celari. Si verò publicum non ex evidentia, sed ex fama, in eo casu ad condemnationem eorum sola testimonia non sufficiunt: cum non sit testimonis, sed testibus judicandum. Sed si de clericis ipsis talis habebatur suspicio, ut ex ea scandalum generetur in populo, licet contra ipsos non apparuerit accusator, eis tamen est canonica purgatio indicenda: quam si præstare noluerint, vel e defecerint in præstanda, eos canonica debetis f. animadversione punire.

CAP. IX.

Breve est: unde non summat.

Idem Pistoriensis Episcopi.

NOBIS g. tua fraternitas requisivit: & 7. Cum clericis quoque non permittas mulierculas habitare, nisi forte de illis personis existant, in quibus naturale fordes nihil permittat savi criminis suspicari.

CAP. X.

Clericus concubinarum in officio visitandus non est, nisi sit notorius.

Gregorius IX.

Quæsitum est de clericis in fornicationem prolapsis, si eorum sit officium prius, quam poeniteuerint, audiendum. Verum etsi quemlibet pro mortali peccato, quoad seipsum constat esse suspensum, non debet tamen in officiis evitari: quia quantum ad alios etiam in casu proposito suspensus non est, nisi peccatum huiusmodi sit notorium per sententiam, seu confessio-

a Ministeria. b retineant. c Ca. 1. eod. tit. in 1. compil. Vid. Anton. Gomezium tom 3. Var. resol. c. 1. & Jul. Clar. in præc. crim. §. fin. q. 9. d Vid. l. si alium. ff. de dolo. & l. acquiescentem. ff. de usup. e In Cod. Barb. vel si def. f debet. g Ca. 2. eod. tit. in 2. compilat.

nem factam in iure, aut per evidentiam rei, quæ tergiyer-
fatione aliqua celari non possit.

bilem continentem, officio suo restitui poterunt, & ex in-
dulgentia sui Episcopi ejus executionem habere.

CAP. V.

Auferenda sunt clericis beneficia, quæ habebat tempore contracti
matrimonii: collata vero postmodum scienter per Episcopum, per
eundem auferri non possunt, sed per superiorem, h. d.

Innocentius III. Norwicens. Episc.

Diverfis & fallacis: [1 & infra.] Accepimus au-
tem, quod quidam clerici tuæ diocesis, qui matri-
monium contraxerunt, ecclesiastica beneficia detinere
conterdunt: in quorum conversatione cithara cum
Psalterio male concordat. Cum ergo vir cogitet quo-
modo placere possit uxori, & ideo minus, quæ Dei sunt
valeat cogitare, cum quasi divisus in duo b plenam sui
non habeat potestatem: ut ei, à quo stipendium reci-
pit plenius famuletur, mandamus, quatenus huiusmo-
di clericos beneficiis ecclesiasticis, quæ in tua diocesi
sunt adepti, prives app. re. præsertim cum rerum eccle-
siasticarum substantia per tales soleat deperire. Nisi for-
tè tu talibus scienter contuleris ecclesiastica beneficia:
quibus eos non perdes, sed per c superiorem decernimas
spoliandos.

[1 Homines circumventi, Deo & mam. none famulare conan-
tur. Cum tamen secundum Evangelicam veritatem nemo possit duo-
bus Dominis servire, quoniam si unum dilexerit, alium habebit ex-
clusum, aut uno contempto, alium sustinebit.]

CAP. VI.

Filius sacerdotis Græci ex uxore genitus licite inter Latinos pro-
moveretur, si scandalum non obstitat, h. d. Et est casus notabilis.

Idem d. Archerontio Episcopo.

Cum olim e ad nostram audientiam pervenisset, quod
canonici Anglorum, f cantorem g Tricaricem sibi
elegerat in pastorem: [1 & infra.] Licet tibi de for-
ma electionis canonica, ac idoneitate personæ, in aliis b
constitisset: movit te tamen, quod cum pater ejus Græ-
cus fuerit z, & juxta ritum Græcorum uxorem duxerit k
in minoribus ordinibus constitutus, cantorem ipsum ex
uxore legitima in sacerdotio suscepisset. Nos igitur at-
tendentes, quod Orientalis ecclesia votum continentie
non admittit, quoniam Orientales in minoribus l ordi-
nibus contrahunt, & in superioribus utuntur matrimo-
nio jam contracto: mandamus, quatenus nisi pro eo,
quod inter Latinos Græci huiusmodi conversantur, re-
gionis consuetudo repugnet, si aliud canonicum m non
obstitat, ad confirmationem & consecrationem ejusdem
sine dubitatione procedas.

[1 Tibi deditus in mandatis, ut examinata electione diligen-
tius, & persona, si electionem canonicam, & personam idoneam
invenires, electionem ipsam auct. Apost. confirmares, sicut Metro-
polititanus in ceteris processurus.]

CAP. VII.

Clericos conjugatos non beneficiatus, non cogitur deferre ton-
suram.

Idem Episcopo Pictavensi.

Ioannes n nobis conquerendo monstravit, quod tu
leum, quæquam jam dudum uxorem legitimam duxe-
rit, pro eo, quod prius in acolythum fuerat ordinatus,
compellere niteris, ut tonsuram deferat clericalem, ex qua

a Ca. i. eod. tit. in 1. compil. post conc. Later. sub Alex. 3. c. 2.
b Tales ex hoc facto suspecti sunt de hæresi. Bern. Dias in pract. crim.
can. c. 7. s. c Ca. 3. eod. tit. in 1. compil. post conc. Lat. p. 18. can. 5.
d Verulan. al. Verulan. al. Verulan. e Ca. 5. eod. tit.
in 1. compil. & post conc. Lat. sub Alex. 3. p. 50. c. 7. f attentulati.
g Ca. 1. eod. tit. in 2. compil. vid. Felien. in ca. sta. nos. de iurejur.
h dicenda.

DE CLERICIS CONIUGATIS.

TITVLVS III.

CAP. I.

Matrimonium contractum per clericum existentem in sacro, non
tenet: factis in minoribus, sed tunc cogitur dimittere beneficium.

Alexander III.

Si qui a clericorum infra Subdiaconatum acceperint uxores, ipsos ad relinquenda beneficia eccle-
siastica, & retinendas uxores distractione ecclesiasti-
compellatis: Sed si in Subdiaconatu b & aliis superi-
oribus ordinibus uxores accepisse noscuntur, eos uxores
dimittere, & poenitentiam agere de commissis, per su-
pensionis & excommunicationis sententiam compelle-
re procuretis.

CAP. II.

Conjugatus ad administrationem, & ad ordinem ecclesiasticum,
vel beneficium non promovatur, nisi castitatem promittat, & non
sit dignus.

Idem Hieron. Episc.

Sanè [1 & 7.] Provideas e attentius, ne deinceps
clericus conjugatus ad ecclesiastica beneficia, vel sa-
cros ordines, aut administrationes ecclesiasticas admit-
tatur: Nisi forte castitatem voveret perpetuam, & qui
unicam & virginem habuisset uxorem.

[1 De clericis inferiorum ordinum qui in conjugio constituti
sunt ecclesiastica beneficia ex concessione prædecessorum habuerunt, à
quibus sine magno discrimine ac effusione sanguinis non possunt pri-
vari: s. i. id ducimus respondendum, ut.]

CAP. III.

Si clericus in majoribus beneficiis matrimonium contrahat,
privatur beneficio, & quod dedit ecclesie, sibi restituitur. h. d. Et in
ultimo est casus not. & multum a. & c. h. i.

Idem Verulan. d. Episcopo.

Quod e à re: [1 & infra.] Verum clerici infra
Subdiaconatus ordinem constituti, qui contineri
carum devoti vitio non valentes, uxores accipiunt, eccle-
siastico beneficio canonice debeant spoliari. Id volu-
mus te tenere, quod cum simul volu statibus & carnali-
bus desideris, ac divinis & ecclesiasticis obsequiis vacare
non valeant, ob immunditiam suam ecclesiasticis sacra-
mentis indigni tractandis, ecclesiasticis proculdubio be-
neficiis sunt privandi. Sanè si ecclesiis, quibus f intulati
fuerant, de possessionibus aut aliis bonis aliqua
contulisse noscuntur: cum ab earundem ecclesiarum
ministerio fuerint & beneficio sequestrati: ad ipsos recta
via debent abiq; contradictione redire.

[1 Quod fraternitatu tua quarit industria.]

CAP. IV.

Peracta poenitentia, dispensatur Episcopo cum sacerdotibus, qui
matrimonium de facto contraxerunt.

Idem.

Sanè g sacerdotes illi, qui nuptias contrahunt, qua-
non nuptiæ, sed contubernia sunt potius h nun-
cupanda: post longam poenitentiam, & vitam lauda-

a Ca. 1. eod. tit. in 1. compil. post conc. Later. sub Alex. 3. c. 2.
b Tales ex hoc facto suspecti sunt de hæresi. Bern. Dias in pract. crim.
can. c. 7. s. c Ca. 3. eod. tit. in 1. compil. post conc. Lat. p. 18. can. 5.
d Verulan. al. Verulan. al. Verulan. e Ca. 5. eod. tit.
in 1. compil. & post conc. Lat. sub Alex. 3. p. 50. c. 7. f attentulati.
g Ca. 1. eod. tit. in 2. compil. vid. Felien. in ca. sta. nos. de iurejur.
h dicenda.